

СТАНОВИЩЕ

от доц. Галина Руменова Петрова, д.и., Медицински университет – Варна, Факултет по фармация, Катедра по организация и икономика на фармацията, бул. Цар Освободител, 84, Варна 9002, GSM: +359896868583

e-mail: galina.petrova@mu-varna.bg

Председател на научно жури съгласно Заповед № Р-109-478/16.11.2023 г. на Ректора на Медицински университет – Варна и Решение на Научно жури с Протокол №1/23.11.2023 г.

Относно: дисертационен труд за придобиване на ОНС „Доктор“ по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление и докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“.

Автор на дисертационния труд: Елена Петрова Тодорова

Тема на дисертационния труд: “Достъп до дентална помощ в България”

Научен ръководител: Доц. Елка Атанасова, д.и.

Кратки биографични данни за докторанта

Елена Петрова Тодорова е родена на 19.04.1991 г. в гр. Варна. Средното си образование докторантът получава през 2010 г. в Национална гимназия за хуманитарни науки и изкуства „Константин Преславски“ – гр. Варна. През 2014 г. завършва Икономически университет Варна с бакалавърска степен по специалност „Мениджмънт“. Придобива магистърска степен по специалност „Корпоративен бизнес и управление“ от същия университет през 2015 г.

През периода 2020 – 2023 г., Елена Тодорова е докторант в докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“ в ПН 3.7 „Администрация и управление“ към катедра „Икономика и управление на здравеопазването“, факултет „Обществено здравеопазване“ на МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, в редовна форма на обучение (Зачислена със Заповед на Ректора на МУ – Варна № Р-109-390/09.10.2020 г.), под ръководството на доц. Елка Атанасова, д.и. Докторантът е отчислен с право на защита след проведено обсъждане в катедрата (Протокол № 13/03.11.2023 г.) със Заповед на Ректора на МУ – Варна № Р-109-478/16.11.2023 г. на основание Решение на ФС на факултет „Обществено здравеопазване“ (Протокол №213/08.11.2023 г.).

Работи като Организатор в „Медико-дентален център“ във Факултета по Дентална медицина към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

I. Обща характеристика на труда

Дисертационният труд на Елена Тодорова е в общ обем от 154 стандартни страници. Той включва основен текст (въведение, три глави, изводи и препоръки) в обем от 117 страници, 3 приложения в края на текста, които детайлизират методологията и използвания инструментариум на авторското изследване и списък на използвана литература.

Теоретичният фундамент на дисертацията се състои от общо 211 цитирани източника - 25 на кирилица и 186 на латиница, които отговарят на тематичното изследователско поле и които докторантът е използвала добросъвестно. Основната част от литературата са издания от последните 5-10г., което е позволило на автора да отрази актуални възгледи в изследваната област.

В текста на дисертацията са представени 7 фигури и 27 таблици, всички с посочен използван национален и международен източник. От тях, изцяло авторски продукт са тези, които обобщават резултатите от статистическата обработка на първичните данни от анкетните проучвания, проведени от докторанта.

Дисертацията е посветена на важен и актуален научен и практически проблем с нарастваща значимост – осигуряване на достъп до дентални услуги на населението в България.

Разработката на Елена Тодорова съчетава емпиричните и научните доказателства за важността на оралното здраве и качеството на живот на населението. Нарастващата честота на заболяванията на устната кухина и разпространението им в световен мащаб, са проблем от особено значение, тъй като оказват сериозна здравна и икономическа тежест върху пациентите и обществото като цяло. Достъпът до дентална помощ се свързва с добро орално здраве и подобрени здравни резултати.

Дисертационният труд е разработен в съответствие с поставените цел, научно-изследователски задачи и хипотеза на изследване. За по-голяма конкретност и значимост на изследванията са дефинирани допустими ограничения, свързани с обхватът на изследванията и анализите. В дисертационният труд са използвани няколко научни метода – документален, социологически и статистически методи.

Във **въведението** на дисертацията са представени актуалността и важността на избраната тема като личи професионалната ангажираност на докторанта.

В първа глава е отделено основно внимание на понятийния апарат на достъпа до здравни и дентални услуги. Широко е представена информацията от българската и чужда специализирана по изследваните проблеми литература. Анализирани са потребностите от дентални услуги, бариерите пред достъпа до дентална помощ, използваемостта на дентални услуги и връзката между оралното здраве и общото здравословно състояние.

Втора глава е логичното продължение на дисертационното изследване започнато в първа глава. Тази част представя задълбочено изследване на измеренията на достъпа до дентална помощ в България сред 953 респонденти и 151 дентални лекари. На база комплексен подход са очертани основните измерения, асоциирани към различни бариери които могат да ограничат използваемостта на дентална помощ: структурни бариери

(наличност – осигуреност с дентални лекари, медицински сестри/дентални асистенти, физическа достъпност, удобство); финансови бариери (финансова достъпност - покритие на денталните услуги от НЗОК, начини за покриване на разходите за дентални услуги, нагласи на пациентите относно заплащането на дентални услуги) и персонални бариери (информираност, приемливост).

Трета глава предоставя редица практически решения за подобряване на достъпа до дентална помощ в България, свързани с: повишаване на здравната грамотност на населението по отношение на важността от профилактични дейности и лечение на заболяванията на устната кухина; подобряване на степента на информираност относно видовете дентални дейности, които се заплащат изцяло или частично от Националната здравно-осигурителна каса (НЗОК); разработване на нови стратегии за промоция и превенция на оралното здраве, които да се интегрират в национални или местни здравни програми и разширяване на обхвата на денталните услуги покривани от НЗОК.

Резултатите от проведените проучвания представляват ценна основа за предприемане на подходящи политически мерки от заинтересованите страни в общественото здравеопазване за подобряване достъпа до дентална помощ в България.

Съдържанието на дисертационният труд напълно отговаря на неговата тема. Поставените цел и научно-изследователски задачи са изцяло постигнати. Представеният дисертационен труд е разработен логично и последователно. Елена Тодорова показва много добро владение на терминологията по разглежданата проблематика. Използвала е богат инструментариум от методи за проучване и анализ и значителна база от данни.

II. Приноси

Представеният дисертационен труд на тема “Достъп до дентална помощ в България” е с ясно изразени научни приноси. Приемам формулираните от автора приноси с теоретико – методологически и теоретико-приложен характер, а именно:

1. Проучено и хронологично проследено е развитието на теоретичните основи за изследване на достъпа до дентална помощ. Въз основа на направения литературен обзор е изведен изчерпателен и конкретно приложим за денталната помощ подход за изследване на достъпа.
2. Разработен и използван е методически инструментариум за провеждане на изследване на достъпа до дентална помощ.
3. Изследвани са структурните, финансовите и персоналните бариери на достъпа до дентална помощ и чрез проведен статистически анализ е оценена степента им на влияние върху различни групи потребители по фактори в отделните измерения, както и върху използваемостта на дентални услуги.
4. Проучването прилага за първи път в нашата страна избрания подход за изследване на достъпа до дентална помощ, което дава възможност за провеждане на сравнителни изследвания в национален и международен план.
5. На базата на проведеното проучване и получените резултати са формулирани препоръки, които могат да бъдат взети под внимание и използвани за интегриране на мерки за подобряване на достъпа до дентална помощ в България.

III. Препоръки и въпроси

Нямам конкретни бележки и въпроси към докторанта. Препоръчам на Елена Тодорова да продължи и в бъдеще работата си по избраната тематика и разпространението на получените резултати.

IV. Автореферат и публикации по труда

Във връзка с темата на дисертацията Елена Тодорова е представила 3 реални публикации в научни издания. Две от публикациите са в съавторство, а една е самостоятелна.

Авторефератът представя коректно структурата и съдържанието на труда, и акцентира върху най-важните моменти и изводи от изследването.

V. Заключение

Налице е систематично изследване на актуален и важен проблем – **достъпът до дентална помощ в България**. Дисертационното изследване предлага поглед върху детерминантите, идентифицирани и въздействащи в отделните измерения, от ключово значение за намаляването на неравенствата в достъпа до дентална помощ.

Изследването е фокусирано по темата и е логически издържано. В дисертационния труд, докторантката показва добри познания, последователно търсене и извличане на практически решения, базирани на обобщен емпиричен анализ.

Във връзка с това давам своята положителна оценка и убедено препоръчвам на членовете на уважаемото Научно жури да присъдят на Елена Петрова Тодорова образователната и научна степен “Доктор” по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“ в професионално направление 3.7. Администрация и управление.

22.01.2024г.

Варна

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА НАУЧНОТО ЖУРИ.

/Доц. Г.Петрова, д.и./

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679